

СЕКЦІЯ 4. СУЧАСНІ ПЕДАГОГІЧНІ ТЕХНОЛОГІЇ

УДК [37.091.31: 005.591.6]: 378.015.31:17.022.1:656.071.1
DOI 10.32999/ksu2413-1865/2021-95-17

**ІННОВАЦІЯ «ФІШБОУН» У ПРОЦЕСІ ФОРМУВАННЯ
АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ
МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ МОРСЬКОЇ ГАЛУЗІ**

Нагрибельна Інна Анатоліївна,
докторка педагогічних наук,
професорка кафедри соціально-гуманітарних дисциплін
та інноваційної педагогіки

Херсонська державна морська академія
innanagribelna@gmail.com
orcid.org/0000-0001-6393-3754

Нагрибельний Ярослав Анатолійович,
доктор педагогічних наук, доцент,
декан факультету судноводіння
Херсонська державна морська академія
yar1507@ukr.net
orcid.org/0000-0003-3266-5798

У дослідженні проаналізовано проблему формування академічної доброчесності у сучасних випускників закладів вищої освіти.

Мета статті полягає в аналізі інноваційних засобів формування академічної доброчесності майбутніх фахівців морської галузі.

У процесі дослідження застосовано **методи** аналізу, синтезу, узагальнення.

Результати наукового пошуку дали змогу визначити трактування ключової категорії наукового дослідження «академічна доброчесність» у контексті державно-нормативних документів, які декларують вимоги до освітнього процесу у вищій школі. Акцентовано увагу на тому, що в системі другого (магістерського) рівня вищої освіти домінує стратегія розвитку дослідницьких навичок майбутнього фахівця. Продукування нових знань набуває нових форм, адже здобувачі освіти не тільки опановують фахові курси, але й працюють над власними науковими проєктами, зокрема кваліфікаційною роботою, науковою статтею, доповіддю на попередньому захисті та на захисті дослідження, студентських наукових читаннях, у дискусіях, наукових студіях. У статті підкреслено, що, враховуючи професійні можливості здобувачів освіти РВО «Магістр» та траєкторію дуальної освіти у вищій школі, в подальшому вони можуть викладати окремі фахові курси. Відповідно, набуті знання, уміння й навички сприятимуть формуванню професійно-методичних компетентностей (вмінню методично, грамотно організувати освітню діяльність, працювати з науковими текстами та науковими джерелами тощо), допоможуть у роботі та спілкуванні в колективі (як у сталому, так і в змінному), соціальній адаптації, допоможуть створити навколо себе сприятливу емоційну атмосферу.

Логіка дослідження підтверджує необхідність практичного спрямування освітнього процесу в аспект розвитку наукового мовлення здобувачів освіти. Відзначено, що засобом інноваційної стратегії «Фішбоун» здобувачі – майбутні фахівці морської галузі ефективно опановують важливі категорії, що дають змогу уникнути плагіату у власних текстах (кваліфікаційні роботи, курсові проєкти, наукові статті, доповіді, відгуки тощо). У статті репрезентовано вправи й завдання, які практико-орієнтовані на опанування параметрів наукової ідентифікації ORCID, DOI, h-індекс автора тощо.

Висновки. У процесі наукового пошуку обґрунтовано потребу розвитку та вдосконалення наукової етики магістрантів – майбутніх фахівців морської галузі в процесі формування академічної доброчесності; репрезентовано методіку застосування стратегії «Фішбоун» в освітньому процесі майбутніх морських фахівців.

Ключові слова: науково-дослідницька компетентність, наукова етика, мовна культура, науковий продукт.

“FISHBONE” INNOVATION IN THE PROCESS OF FORMING THE ACADEMIC INTEGRITY OF FUTURE SPECIALISTS IN THE MARITIME INDUSTRY

Nahrybelna Inna Anatoliivna,
Doctor of Pedagogical Science, Associate Professor,
Professor at the Department of Social Sciences and Humanities
and Innovative Pedagogy

Kherson State Maritime Academy
innanagribelna@gmail.com
ORCID 0000-0001-6393-3754

Nahrybelnyi Yaroslav Anatoliiovych,
Doctor of Pedagogical Sciences, Associate Professor,
Dean of Navigation Faculty

Kherson State Maritime Academy
yar1507@ukr.net
ORCID 0000-0003-3266-5798

The study analyzes the problem of formation of academic integrity in modern graduates of higher education institutions.

The purpose of the article is to analyze the innovative means of forming the academic integrity of future professionals in the maritime field.

In the process of research the **methods** of analysis, synthesis, generalization, induction, and deduction were applied.

The results of the scientific research allowed determining the interpretation of the key category of scientific research “academic integrity” in the context of state and regulatory documents that declare the requirements for the educational process in higher education. Emphasis is placed on the fact that the system of the second (master’s) level of higher education is dominated by the strategy of developing research skills of the future specialist. The production of new knowledge takes new forms: students not only master professional courses, but also work on their own research projects: qualification work, scientific article, report on preliminary defense and defense of research, student scientific readings, discussions, research studies and more. The article emphasizes that taking into account the professional capabilities of students of RVO “Master” and the trajectory of dual education in higher education, in the future they can teach some professional courses. Accordingly, the acquired knowledge, skills and abilities will contribute to the formation of professional and methodological competencies (ability to methodically, competently organize educational activities, work with scientific texts and scientific sources, etc.), help in work and communication in the team (both permanent and variable), social adaptation; will help to create a favorable emotional atmosphere around you.

The logic of the study confirms the need for practical orientation of the educational process in the plane of development of scientific speech of students. It is noted that by means of the innovative strategy “Fishbone” applicants-future specialists in the maritime industry effectively master important categories that avoid plagiarism in their own texts (qualifications, course projects, research articles, reports, reviews, etc.). The article presents exercises and tasks that are practice-oriented to master the parameters of scientific identification ORCID, DOI, author’s h-index, etc.

Conclusions. In the process of scientific research the need for development and improvement of scientific ethics of undergraduates-future specialists in the maritime field in the process of formation of academic integrity is substantiated; the method of applying the “Fishbone” strategy in the educational process of future marine specialists is represented.

Key words: *research competence, scientific ethics, language culture, scientific product.*

Вступ

Тенденції розвитку суспільства останнього десятиліття акцентують увагу на ролі науки та її впливі на всі сфери життя. Освітня площина не є винятком, проте стрімкий науковий прогрес закономірно випереджує можливості вищої освіти. Розвиток науки не тільки створює нові перспективи, але й фіксується великою кількістю наукової продукції, якісний рівень якої не завжди відповідає вимогам і критеріям до

наукової джерельної бази. Такий дисонанс між передовими досягненнями та науковою продукцією, що їх відтворює, створює певні проблеми в системі підготовки здобувачів вищої освіти. Тут акцентуємо увагу на науково-дослідницькій компетентності, мовній культурі наукової комунікації випускника сучасного ВНЗ. Означені категорії структурують загальну академічну доброчесність здобувача вищої освіти та посилюють його конкурентоспроможність.

Концепція сучасної вищої освіти передбачає, що її другий рівень підготовки посилює науково-дослідницьке спрямування та заохочує аспекти академічної доброчесності. Означене спрямування не є винятком для вищої освіти майбутніх фахівців морської галузі. Водночас специфіка фахової підготовки майбутніх моряків обумовлює певні труднощі, пов'язані з їх мовно-комунікативною підготовкою, вільним послуговуванням українською науковою мовою в її стилях, субстилях та підстилях.

З огляду на означене окреслюються постановка та актуальність проблеми академічної доброчесності майбутніх фахівців морської галузі та застосування інноваційних засобів для її ефективного формування.

Загальні орієнтири та ключові дефініції проблеми академічної доброчесності уже увійшли в освітній простір вищої школи та здебільшого зрозумілі здобувачам освіти. Нині окреслюється інше, а саме потреба переходу від теоретичних понять та «розмитих» символів академічної недоброчесності. Досвід викладання у вищій школі дає змогу стверджувати, що нині виникає потреба в доборі та впровадженні ефективних практико-зорієнтованих засобів навчання, які дадуть змогу сформуванню у магістрантів науково-дослідницьку компетентність та якісно оволодіти відповідними практичними навичками задля опрацювання наукових ресурсів та власного наукового продукування.

Новизну дослідження вбачаємо в методичі застосування стратегії «Фішбоун» у процесі формування академічної доброчесності майбутніх фахівців морської галузі в системі вищої освіти другого рівня.

Мета дослідження полягає в аналізі інноваційних засобів формування академічної доброчесності майбутніх фахівців морської галузі.

Логіка порушеної проблеми мотивує до визначення таких завдань дослідження:

- проаналізувати ключові норми академічної доброчесності сучасного випускника ВНЗ;
- обґрунтувати потребу розвитку та вдосконалення наукової етики магістрантів – майбутніх фахівців морської галузі в процесі формування академічної доброчесності;
- продемонструвати методику застосування стратегії «Фішбоун» в освітньому процесі магістрів – майбутніх фахівців морської галузі.
- розробити та репрезентувати вправи та завдання, спрямовані на формування та розвиток науково-дослідницької компетентності здобувачів вищої освіти.

1. Теоретичне обґрунтування проблеми

У системі вищої освіти другого (магістерського) рівня підготовки сучасного закладу освіти домінує стратегія розвитку дослідницьких навичок майбутнього фахівця. Здобувачі освіти не тільки опановують фахові курси, але й працюють над власними науковими проектами, зокрема кваліфікаційною роботою, науковою статтею, доповіддю на попередньому захисті та захисті дослідження, студентських наукових читаннях, у дискусіях, наукових студіях. З огляду на означене набуває ролі вміння здобувача освіти застосовувати норми наукової української мови, опрацьовувати наукову літературу, формувати джерельну базу дослідження, готувати тези виступу, уникати наукового плагіату, доцільно та науково грамотно висловлювати свою позицію як у писемній, так і в усній формах. Означені вміння формують науково-дослідну компетентність сучасного здобувача вищої освіти. Володіння означеною компетентністю входить в аспект категорії «академічна доброчесність здобувача вищої освіти».

Усвідомлення сказаного акцентує таку тезу, що імпонує нам: «на сучасному етапі розвитку суспільства освіта має бути орієнтована не на репродукцію знань, а на якісне продукування їх засобом сучасних методів, прийомів та форм роботи на уроках. З огляду на означене актуалізується проблема педагогічної інноватики у структурі наукового знання» (Нагрибельна, 2021).

У державно-нормативних документах декларується таке тлумачення: «академічна доброчесність – це сукупність етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності задля забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень» (Лист МОН України від 23 жовтня 2018 року № 1/9-650).

Закон України «Про освіту» містить розширений глосарій термінів та понять, у якому регламентуються основні дефініції та норми академічної доброчесності для всіх учасників освітньо-наукового процесу (Закон України «Про Освіту», стаття 42 «Академічна доброчесність»).

Усвідомлюючи правила наукової етики, що дотичні до академічної доброчесності, хочемо також привернути увагу до проблеми наукової мовної культури, яку різноманірно порушували у своїх дослідженнях науковці. В аспекті наукового пошуку відображено питання наукової мови як комунікативного феномена; культури наукового

тексту; композиційно-логічної побудови наукової доповіді, виступу, статті тощо (Семенов, Земка, 2014). Акцентовано увагу на специфіці інновацій наукового стилю та його підстилів (Shabarina, Verbytska, Vitiuk, 2020).

Репрезентований досвід у науковій та державно-нормативній аспектах дає змогу інтегрувати теоретико-методичне та нормативне підґрунтя для розроблення актуальної методики формування академічної доброчесності майбутніх фахівців морської галузі та представити її в межах освітньої компоненти «Сучасне українське наукове мовлення».

2. Методологія та методи

Ефективному розробленню порушеної проблеми сприяла методологічна основа дослідження. Методологічним підґрунтям визначаємо філософське вчення про мову як засіб спілкування, збереження й передавання інформації; студії про академічну доброчесність; державно-нормативні документи, такі як Закони України «Про вищу освіту», «Національна доктрина розвитку освіти України у XXI столітті», Рекомендації МОН України щодо академічної доброчесності у закладах вищої освіти, Загальноєвропейські рекомендації з мовної освіти. У процесі наукового пошуку було застосовано методи узагальнення, аналізу, синтезу.

3. Результати та дискусії

Магістерська підготовка здобувача освіти спрямована не тільки на вдосконалення фахових компетентностей, але й на розвиток дослідницької компетентності, яка є ключовою для сучасного випускника ВНЗ. Її розвиток відбувається в аспекті, який регламентує академічна доброчесність. Тут значущими є вміння здобувача освіти застосовувати доцільно норми наукової української мови; ефективно опрацьовувати наукову літературу; формувати джерельну базу власного дослідження; структурувати тези виступу; уникати наукового плагіату; доцільно та науково грамотно висловлювати свою позицію як у писемній, так і в усній формах; працювати з програмами антиплагіат-системи; орієнтуватися в наукових ідентифікаторах та ресурсах. Для набуття означених умінь, навичок та формування стійких компетентностей щодо роботи з текстами наукового стилю та сформованого наукового мовлення розроблено курс «Сучасне українське наукове мовлення». Він допоможе здобувачам освіти зі спеціальності 271 «Річковий та морський транспорт» засвоїти сучасні норми української наукової мови й досягти автоматизму в застосуванні їх; сприятиме

виробленню цілісного наукового погляду на мову, набуттю вмінь і навичок аналітичного опрацювання різних джерел наукової інформації про мову; правильного використання мовних засобів залежно від сфери й мети наукового спілкування, створення якісних наукових текстів тощо.

Цікаво, що, враховуючи професійні можливості здобувачів освіти РВО «Магістр» та траєкторію дуальної освіти у вищій школі, в подальшому вони можуть викладати окремі фахові курси. Відповідно, набуті знання, уміння й навички сприятимуть формуванню професійно-методичних компетентностей (вмінню методично, грамотно організувати освітню діяльність, працювати з науковими текстами та науковими джерелами тощо), допоможуть у роботі та спілкуванні в колективі (як сталому, так і змінному), соціальній адаптації, допоможуть створити навколо себе сприятливу емоційну атмосферу.

Отже, розуміння параметрів академічної доброчесності в цьому курсі не тільки відбувається на теоретичному рівні, але й передбачає практико-орієнтовану діяльність. На цьому етапі дослідження вважаємо доцільним застосування інноваційних, ефективних засобів навчання.

Задля цього продемонструємо методику застосування стратегії «Фішбоун», яка сприятиме засвоєнню магістрантами способів уникнення академічної недоброчесності під час опрацювання наукових ресурсів та власного наукового продукування.

У буквальному перекладі «фішбоун» означає риб'ячу кістку або скелет. Саме з цим пов'язана специфіка застосування цього методичного засобу. Його дидактична сутність полягає в тому, щоб за допомогою графічної техніки продемонструвати стратегічну проблему, її аналіз, причини, факти, обґрунтувати висновки. Структурно це виглядає таким чином: голова риби – це досліджувана проблема (явище, процес); кістки зверху – причини (важливі параметри, положення, що досліджуються); кістки знизу – факти, приклади; хвіст – висновки, обґрунтування.

Застосування означеної стратегії дає змогу виокремити ключові дефініції проблеми, означити характеристики складного явища, пояснити сутність процесу в доступній та раціональній формі. Означена модель дає змогу систематизувати теоретичний матеріал та сприяє візуалізації неконкретних категорій, актуалізує причинно-наслідкові зв'язки тощо.

Унаочнимо сказане за допомогою рис. 1 «Стратегія «Фішбоун» у науковому мовленні ЗВО».

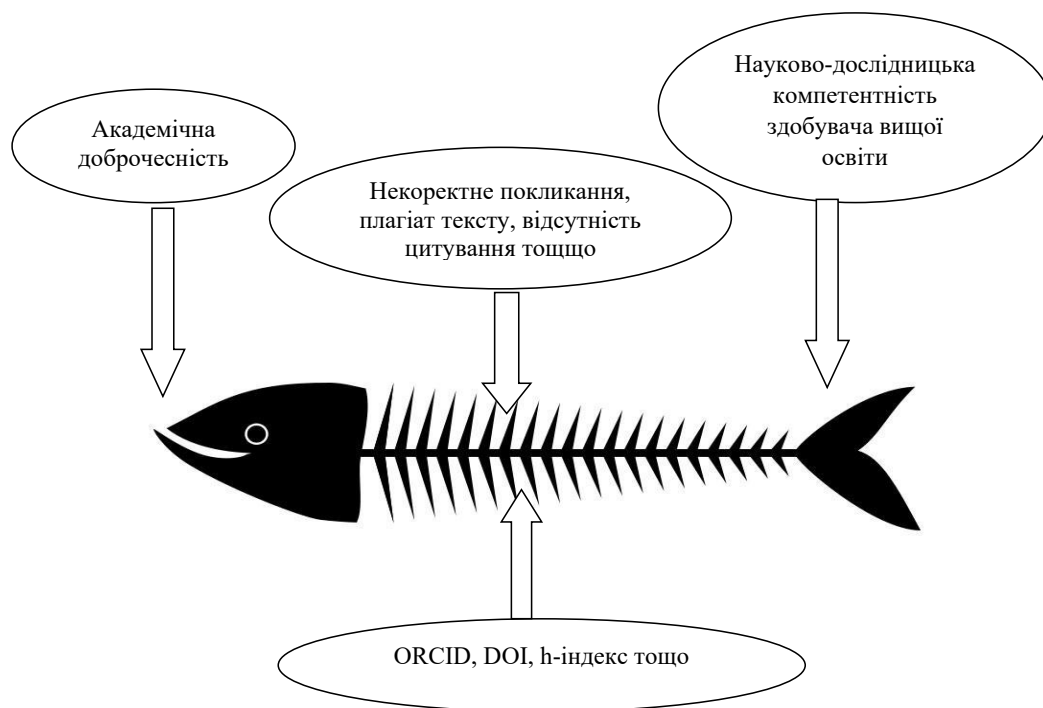

Рис. 1. Стратегія «Фішбоун» в науковому мовленні ЗВО

У процесі формування академічної доброчесності здобувача вищої освіти другого рівня, а саме майбутнього фахівця морської галузі, засобом означеної стратегії відбувається тлумачення категорій, що обумовлюють фактори доброчесності/недоброчесності під час продукування власного наукового продукту (кваліфікаційна робота, курсовий проект, наукова стаття, тези, текст доповіді тощо). Курсанти (студенти) опановують знання щодо того, як уникнути некоректного покликання, уникнути в тексті плагіату, унеможливити текстові збіги тощо. Водночас для багатьох з них є новими такі поняття, як «ORCID», «DOI», «h-індекс автора», «ключові слова», «Гугл-профіль потрібного автора». Нефілологічна специфіка фаху нівелює роль цих актуальних для наукового пошуку категорій. Водночас проста фішбоун-візуалізація дає змогу викладачеві доступно пояснити означені поняття. Здобувач освіти, опанувавши їх значення, уникає багатьох труднощів у пошуку правдивої, науково обґрунтованої інформації або в написанні власного тексту, наприклад, випускної роботи.

Ефективність застосування стратегії «Фішбоун» підкріплюється практичною діяльністю. Задля цього магістрантам – майбутнім фахівцям морської галузі після теоретичної складової частини курсу пропонується комплекс вправ і завдань. Проілюструємо сказане за допомогою конкретних прикладів.

1) Доберіть текст наукового стилю відповідно до вашої професійної діяльності. Визначте його структуру, обґрунтуйте відповідність науковому стилю.

2) Підготуйте наукову доповідь на одну з вибраних тем:

- «Дотримання положень Морської Конвенції в професійній діяльності моряка»;
- «Специфіка роботи фахівця морської галузі в мультинаціональному колективі»;
- «Комунікація в умовах роботи полікультурного екіпажу судна».

3) Обґрунтуйте, які чинники ви задіяли для досягнення успішної наукової комунікації на вибрану тему.

4) Спираючись на вимоги до написання кваліфікаційної роботи в ХДМА, обґрунтуйте структуру свого магістерського дослідження.

5) Підготуйте фрагмент зі своєї кваліфікаційної роботи, що містить цитати та покликання. Обґрунтуйте їх оформлення в контексті академічної доброчесності здобувача освіти.

6) Перевірте фрагмент своєї кваліфікаційної роботи (статті) за програмою перевірки на плагіат (Unicheck або ін.). Проаналізуйте отриманий звіт, які параметри звіту програми треба доопрацювати?

7) На прикладі фахової статті поясніть сутність і значення таких реквізитів автора:

- ORCID;

- DOI;
- h-індекс.

8) Проаналізуйте вимоги до наукових статей у фахових виданнях.

9) Підготуйте статтю за темою вашої кваліфікаційної роботи, дотримуючись усіх етапів наукового дослідження.

Практика застосування стратегії «Фішбоун», структурантами якої є опрацювання теорії проблеми, виконання практико-орієнтованого комплексу завдань і, власне, фішбоун-графіка, підтверджує свою ефективність у процесі формування наукової етики здобувача освіти, його академічної культури та доброчесності. Доказовим аргументом на користь означеної інновації вважаємо сформованість науково-дослідної компетентності сучасного випускника ВНЗ.

Висновки

Студіювання порушеної проблеми формування академічної доброчесності сучасного здобувача вищої освіти дало змогу констатувати її актуальність, різновекторність та перспективність. У дослідженні виокремлено тлумачення категорії «академічна доброчесність», яке декларують державно-нормативні документи; обґрунтовано потребу розвитку та вдосконалення наукової етики магістрантів – майбутніх фахівців морської галузі в процесі формування академічної доброчесності; репрезентовано методику застосування стратегії «Фішбоун» в освітньому процесі майбутніх морських фахівців. Практичної значущості розробленню проблеми надають розроблені вправи й завдання, спрямовані на розвиток науково-дослідницької компетентності здобувачів вищої освіти.

Проведена наукова розвідка не вичерпує порушеної проблеми, а ілюструє її різноплановість. Перспективу подальшого наукового дослідження вбачаємо в розробленні методичних рекомендацій щодо формування академічної доброчесності здобувачів вищої освіти засобом інноваційних методичних стратегій.

ЛІТЕРАТУРА

1. Нагрибельна І. Методична інноватика в навчанні початкового курсу української мови. *Актуальні питання гуманітарних наук* : міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка / редактори-упорядники М. Пантюк, А. Душний, І. Зимом-

ря. Т. 6. № 27. Дрогобич : Видавничий дім «Гельветика», 2020. С. 110–113.

2. Семенов О., Земка О. Формування дослідницьких умінь у майбутніх учителів-словесників: теорія і практика : монографія. Суми : Ніко, 2014. 254 с.

3. Лист МОН України від 23 жовтня 2018 року № 1/9-650 щодо рекомендацій з академічної доброчесності для закладів вищої освіти. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v-650729-18#Text> (дата звернення: 24.02.2021).

4. Про Освіту : Закон України. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2145-19/page3> (дата звернення: 24.02.2021).

5. Vitiuk V., Danyliuk O. Primary school students' orographic literacy: psychological factors. *Pedagogy, Psychology and Sociology*. 2016. № 11. Vol. 8. P. 7–10.

6. Shabarina M., Verbytska K., Vitiuk V., Shemchuk V., Saleychuk E. Development of Pedagogical Creativity of Future Teachers of Primary School By Means of Innovative Education Technologies. *Revista Românească pentru Educație Multidimensională*. 2020. Vol. 12. Issue 4. ISSN: 2066-7329 | e-ISSN: 2067-9270. No. 2. P. 32–41.

REFERENCES

1. Nahrybelna I. (2020) *Metodychna innovatyka v navchanni pochatkovoho kursu ukrayins'koyi movy* [Methodical innovation in teaching the initial course of the Ukrainian language]. *Aktualni pytannia humanitarnykh nauk: mizhvuzivskyi zbirnyk naukovykh prats molodykh vchenykh Drohobyt'skoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni Ivana Franka* / [redaktory-uporiadnyky M. Pantiuk, A. Dushnyi, I. Zymomria]. – Drohobych: Vydavnychiy dim “Helvetyka”, 2020. Tom 6, № 27, p. 110–113 [in Ukrainian].

2. Semenoh O., Zemka O. (2014) *Formuvannia doslidnytskykh umin u maibutnykh uchyteliv-slovesnykiv: teoriia i praktyka* [Formation of research skills in future teachers of vocabulary: theory and practice] monograph. Sumy : Niko, 2014. 254 p. [in Ukrainian].

3. Lyst MON Ukrainy vid 23.10.2018 № 1/9-650 shchodo rekomendatsii z akademichnoi dobrochesnosti dlia zakladiv vyshchoi osvity. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v-650729-18#Text> [in Ukrainian].

4. Zakon Ukrainy “Pro osvitu”. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2145-19/page3> [in Ukrainian].

5. Vitiuk V., Danyliuk O. (2016) Primary school students' orographic literacy: psychological factors. *Pedagogy, Psychology and Sociology*. № 11. Vol. 8. P. 7–10.

6. Shabarina M., Verbytska K., Vitiuk V., Shemchuk V., Saleychuk E. (2020) Development of Pedagogical Creativity of Future Teachers of Primary School By Means of Innovative Education Technologies. *Revista Românească pentru Educație Multidimensională*. 2020. Volume 12. Issue 4. ISSN: 2066-7329 | e-ISSN: 2067-9270. No. 2, pp. 32–41.

*Стаття надійшла до редакції 27.04.2021.
The article was received 27 April 2021.*